

გიული შაბაშვილი

*ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი*

**მეორე ენის წერითი კომპონენტის სწავლებისას წარმოქმნილი
სირთულეები და მათი დაკლების ზეგავლენები**

აბსტრაქტი

ნაშრომში განხილულია მეორე ენის წერითი კომპონენტის სწავლებისას წარმოქმნილი პრობლემები და მოცემულია მათი გადაჭრის გზები; კერძოდ, წარმოდგენილია ენის სწავლებისას გასათვალისწინებელი რამდენიმე ასპექტი: ენის ფლობის საფეხურები, ენის სწავლების კომპეტენციები, ენის დაუფლების სამი დონე (წინადადების, აზრისა და ტექსტის დონეები). კვლევისას მიღებული დასკვნები ასახულია საბოლოო სქემაში წერის სწავლების ასპექტების შესაძლო კომბინაციების ჩვენებით.

წერა რთული კოგნიტური პროცესია, რომელიც მოიცავს რამდენიმე საფეხურს: წერის მოსამზადებელი ეტაპი; უშუალოდ წერის პროცესი; ნაწერის გადახედვა და შემოწმება: რედაქტირება, კორექტურა; ნაწერის პრეზენტაცია და შეფასება. თითოეული საფეხური თანაბრად მნიშვნელოვანია და მოიცავს კონკრეტულ მეთოდებს, სპეციფიკურ სტრატეგიებსა და აქტივობებს, რომელთა კვლევასა და შესწავლას არაერთი ნაშრომი მიეძღვნა.

წერითი აქტივობა თავისთავად გულისხმობს შექმნის პროცესს, იქნება ეს ნარატივის ან აღწერის საშუალებით ინფორმაციის უბრალოდ გადმოცემა თუ არგუმენტირებული / ანალიტიკური წერის პრინციპების მეშვეობით მოცემული ინფორმაციის გარდაქმნა / დამუშავება. მაშასადამე, წერის პროცესი ვარაუდობს დეკლარაციული ცოდნის წარმოდგენას ან მის პირობით ცოდნად ტრანსფორმირებას. ახალი ცოდნის ეფექტურად და წარმატებით კონსტრუირება კი შესაძლებელია მეტაკოგნიტური, კოგნიტური და სოციალური სტრატეგიების გამოყენებით. აქედან გამომდინარე, წერის

სწავლება მოითხოვს ყველა ამ სტრატეგიის გააქტიურებას და სასწავლო გარემოში, კონკრეტული მიზნიდან გამომდინარე, მათ გააზრებულად, თანმიმდევრობით ან ჩანაცვლებით გამოყენებას.

**მეორე ენის წერითი კომპონენტის
სწავლებისას წარმოქმნილი
სირთულეები**

წერის უნარების დაუფლება განსაკუთრებით რთულდება მეორე ენის სწავლების შემთხვევაში, რადგან კოგნიტური პროცესების პარალელურად, შემსწავლელი დგას ენობრივი კომპეტენციის ამაღლების პრობლემის წინაშეც.

ქართულ საგანმანათლებლო სივრცეში მეორე ენის სწავლება შედარებით ახალი მიმართულებაა, ამდენად, მასწავლებლები სასწავლო პროცესში არაერთ პრობლემას აწყდებიან. განსაკუთრებულ სირთულეს წარმოადგენს მეორე ენის წერითი კომპონენტის სწავლება, რადგან იგი, ერთი მხრივ, დაკავშირებულია სხვადასხვა კომპეტენციების ათვისების სტრატეგიებთან, ხოლო, მეორე მხრივ,

ცოდნის ტრანსფორმირებასა და კონსტრუირებასთან, საბოლოო ჯამში კი – ამა თუ იმ ჟანრის ტექსტის შექმნის უნარების ჩამოყალიბებასთან.

როგორც ცნობილია, ქართულ საგანმანათლებლო სივრცეში მეორე ენის სწავლება მიმდინარეობს რამდენიმე დონეზე: ბილინგვური სკოლები; ენის სწავლების პროგრამები მოზარდთათვის; ქართულ ენაში მოსამზადებელი პროგრამა (www.mes.gov.ge). მიუხედავად ამისა, წერითი კომპონენტის სწავლების თვალსაზრისით, მეტ-ნაკლებად მსგავსი სირთულეები იჩენს თავს.

უპირველეს ყოვლისა, ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ბარიერს წარმოადგენს საქართველოს არაქართულენოვანი მოსახლეობის ქართული ენის ფლობის დაბალი დონე და, შესაბამისად, დაბალი ლინგვისტური კომპეტენცია. აქედან გამომდინარე, წერის სწავლებისას უმეტეს შემთხვევაში, ხდება მხოლოდ დეკლარაციული ცოდნის შექმნა და გააქტიურება, რაც, თავისთავად, გულისხმობს სასწავლო პროცესში მხოლოდ ცოდნის გადმოცემის მოდელის გამოყენებას. საგაკვეთილო / სატრენინგო / საუნივერსიტეტო კურსი შედარებით ნაკლებად იგება ცოდნის ტრანსფორმირების მოდელის საფუძველზე. სწავლების მეთოდები და სტრატეგიებიც, შესაბამისად, მიმართულია პირველი ტიპის მოდელის ათვისებისა და დახვეწისაკენ და შემსწავლელებს უფრო მეტად გამზადებული კონსტრუქციები და ფორმები ეძლევათ, რაც ხელს უწყობს მხოლოდ გრამატიკული და, მეტ-ნაკლებად, სტრატეგიული კომპეტენციების დაუფლებას. ამ შემთხვევაში სოციოლინგვისტური და კულტურული კომპეტენციების გააქტიურება სასწავლო პროცესის დაგეგმვისას ავტომატურად ინაცვლებს უკანა პლანზე. გარკვეულ სირთულეს წარმოადგენს ასევე ბუნებრივი, ავთენტური, სოციოლინგვისტური და კულტურული კომპეტენციების ამადლებისკენ მიმართული

სასწავლო მასალისა და ტექსტების სიმწირე.

ბუნებრივად ისმის კითხვა: როგორ დაიძლევა აღნიშნული სირთულეები? რას გულისხმობს მეორე ენის წერითი კომპონენტის სწავლება? რა ტიპის სტრატეგიების გამოყენებით მიიღწევა ეს? ნაშრომის მიზანია ამ კითხვებზე პასუხის გაცემა, კონკრეტული აქტივობების აღწერა, მათი თეორიული საფუძვლების განხილვა და კვლევის ანალიტიკური და რაოდენობრივი მეთოდების გამოყენებით, პრაქტიკული შედეგების ჩვენება, თსუ ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტზე მოსამზადებელი პროგრამის ფარგლებში არაქართულენოვან სტუდენტებთან განხორციელებული ექსპერიმენტების შედეგების წარმოდგენა.

მეორე ენის წერითი კომპონენტის სწავლების პროცესში გასათვალისწინებელი ფაქტორები

წერითი კომპონენტის სწავლება სხვადასხვა ასპექტის გააქტიურებისა და ენის ფლობის დონეების მიხედვით უნდა განხორციელდეს. უპირველეს ყოვლისა, ენის ფლობის სხვადასხვა საფეხურის გათვალისწინებით, წერის სწავლების პროცესში გამოვეყოფთ მოტორული უნარების, წინადადების, აბზაცისა და ტექსტის დონეებს. წერის მიზნებიდან გამომდინარე, ასევე ვითვალისწინებთ წერის დროს ცოდნის გადმოცემისა და ცოდნის ტრანსფორმირების მოდელებს, აგრეთვე, კონკრეტული მიზნების მიხედვით – წერის ეტაპებსა და საფეხურებს. წერის სწავლებისას აუცილებლად უნდა მივიღოთ მხედველობაში ენის დაუფლების კომპეტენციებიც. სტატიაში განხილულია ენის ფლობის მხოლოდ A1-B2 დონეების მახასიათებლები.

ენობრივი /კომუნიკაციური კომპეტენციები

ენობრივი, იგივე კომუნიკაციური კომპეტენცია არის ინტერდისციპლინური ფენომენი, რომელიც ენობრივი საშუალებების მეშვეობით ამა თუ იმ ქმედების განხორციელების შესაძლებლობას იძლევა (ენის ფლობის დონეების ევროპული სისტემა). ენობრივი / კომუნიკაციური კომპეტენცია - ეს არის სამეტყველო ქმედების განხორციელების უნარი კონკრეტული მიზნებისა და საურთიერთო სიტუაციის მიხედვით, შესასწავლ ენაში არსებული საშუალებებით. ენობრივი / კომუნიკაციური კომპეტენციის საფუძველია იმ უნარების ერთობლიობა, რომლებიც საშუალებას გვაძლევს, სამეტყველო აქტში (მათ შორის სამეტყველო ქმედების პროდუქციულ და რეცეპციულ სახეობებში) მივიღოთ მონაწილეობა. ენობრივი / კომუნიკაციური კომპეტენციები მოიცავს კომპეტენციების შემდეგ ტიპებს:

- **ლინგვისტური კომპეტენცია:** ენობრივი სისტემის ცოდნა; ენის გრამატიკული წესებისა და ლექსიკის გამოყენება; ენობრივი სისტემის მეშვეობით სხვისი მოსაზრებების გაგება და საკუთარი დამოკიდებულების გამოხატვის უნარი. ლინგვისტური კომპეტენცია კომუნიკაციური უნარ-ჩვევების მთავარი კომპონენტია, შემსწავლულების მიერ იგი ისეთივე მნიშვნელობითა და წარმატებით გამოიყენება, როგორც მშობლიური ენის მატარებელთა მიერ.
- **დისკურსული კომპეტენცია:** ვრცელი შინაარსის ინტერპრეტაცია; ვრცელი ადეკვატური და ლოგიკური ტექსტის შექმნა. დისკურსული კომპეტენცია ნიშნავს ტექსტის კონსტრუირებისა და ინტერპრეტირებისათვის შემსწავლულის მიერ გარკვეული სტრატეგიის გამოყენების უნარს.

- **სოციალური კომპეტენცია:** კომუნიკაციის პროცესში ენის ადეკვატური გამოყენება. სოციალური კომპეტენცია გამოიხატება სხვებთან ურთიერთობის სურვილსა და შესაძლებლობაში, კომუნიკაციურ სიტუაციაში სწორად და ადეკვატურად ორიენტირებისა და მოლაპარაკის მიერ კომუნიკაციური გადაწყვეტილებისა და სიტუაციის შესაბამისად გამონათქვამის ადეკვატურად აგების უნარში.
- **სტრატეგიული კომპეტენცია:** კომუნიკაციური მარცხის გააზრება; კონკრეტული ენის შესახებ არსებული ცოდნის გაანალიზება. ამ კომპეტენციის მეშვეობით შემსწავლელს შეუძლია ენაში არსებული ხარვეზების შევსება, არამშობლიურენოვან გარემოში სამეტყველო და სოციალური გამოცდილების შექმნა.
- **სოციოკულტურული კომპეტენცია:** სოციუმის შესახებ არსებული ცოდნის გამოყენება; სოციოკულტურულ გარემოში შექმნილ სიტუაციებში ორიენტირების, სირთულეების გადალახვის უნარი. სოციოკულტურული კომპეტენცია გულისხმობს ენის მატარებლების სოციალური და სამეტყველო ქმედების თავისებურებების გაცნობა / გააზრებას, მაგალითად: ტრადიციები, ჩვევები, სოციალური მდგომარეობა, რიტუალები, ქვეყანათმცოდნეობა. შემსწავლელს აგრეთვე უნდა გამოუმუშავდეს კონკრეტული საშუალებების მეშვეობით სოციალურ კომუნიკაციაში ამ ცოდნის გამოყენების უნარი (მიღწევებისა და მეთოდების სწავლება, კომუნიკაციური კომპეტენცია, 2012; ქართული ენის ფლობის დონეების აღწერილობა, 2006, გვ. 10; კომუნიკაციური კომპეტენციის სახელმძღვანელო, 2009, გვ. 18-20).

მეორე ენის წერითი კომპონენტის სწავლებისას მნიშვნელოვანია ყველა კომპეტენციის ეტაპობრივად დაუფლება. თითოეული კომპეტენციის მიზნებისა და დასაუფლებელი უნარებიდან გამომდინარე, შეიძლება შევიშალოთ სწავლების პროცესში მათი მიწოდებისა და გააქტიურების ერთგვარი თანმიმდევრობა.

მეორე ენის შემსწავლელს A1 დონეზე უფრო მეტად უნდა გავუაქტიუროთ ლინგვისტური და სტრატეგიული კომპეტენციები. **A1 დონე** - ეს არის ეტაპი, რომელზეც შემსწავლელისთვის საინტერესო თემებზე საუბრის დაწყება და გაგრძელებაა საჭირო; ამასთანავე, შემსწავლელი არ ეყრდნობა მხოლოდ დახეპირებულ ფრაზათა შეხლულულ რეპერტუარს, რომელიც ეხება განსახლვრულ სიტუაციას (ქართული ენის ფლობის დონეების აღწერილობა, 2006, გვ. 12). ამდენად, სწავლების სტრატეგიები მიმართული უნდა იყოს სწორედ ამ კომპეტენციების ასამაღლებლად.

A2 დონე შეესაბამება საფუძვლის დონის სპეციფიკაციებს. სწორედ ამ დონეზე წარმონდგება იმ დესკრიპტორთა უმეტესობა, რომლებიც ენის სოციალურ ფუნქციას ასახავს და რომლებიც ეხება ყოველდღიურ ყოფით თემებს (იქვე, გვ. 12). ამდენად, ცალსახაა, რომ სწავლების ამ საფეხურზე ლინგვისტური და სტრატეგიული კომპეტენციების პარალელურად, ყურადღება უნდა მივაქციოთ სოციალური კომპეტენციის ამაღლებას. შემსწავლელს ასევე შეიძლება ნაწილობრივ მივაწოდოთ სოციოკულტურული კომპეტენციის კომპონენტები.

B1 დონე. შემსწავლელს ამ დონეზე შეუძლია დიალოგის წარმართვა და კომუნიკაციის მიზნის მიღწევა მთელ რიგ განსხვავებულ სიტუაციაში; ნელი ტემპით წარმართული ხანგრძლივი საუბრის გაგება, საკუთარი აზრის გამოთქმა, მარტივი ენობრივი საშუალებების დიდი ოდენობით გამოყენება, გასაგებად საუბარი. გარდა ამისა, შემსწავლელს, რომელიც ენის ამ დონეს ფლობს, შეუძლია დაძლიოს ყოველგვარი ცხოვრებისეული

ამოცანები (იქვე, გვ. 13). შესაბამისად, სწავლების ამ საფეხურზე მეორე ენის შემსწავლელს ლინგვისტური, სტრატეგიული და სოციალური კომპეტენციების ფლობა საშუალებას უნდა აძლევდეს, აიმაღლოს სოციოკულტურული კომპეტენცია სხვადასხვა ტიპის ტექსტის მეშვეობით. ამ დონეზევე ნაწილობრივ აქტიურდება დისკურსული კომპეტენცია.

B2 დონე დგას ზღვრულ და საფუძველ დონეებზე (B1, A2) მაღლა და ეწოდება ზღვრული განვითარების დონე. ამ დონეზე მეორე შემსწავლელს შეუძლია საკუთარი თვალსაზრისის დაცვა სათანადო არგუმენტებისა და განმარტებების მოშველიებით, საკუთარი კომენტარების დემონსტრირებით, საკუთარი შეხედულებების გამოხატვა აქტუალური საკითხების ირგვლივ დადებით თუ უარყოფით არგუმენტებზე დაყრდნობით. გარდა ამისა, ცნობილია, რომ აღნიშნულ დონეზე ჩნდება დესკრიპტორთა ახალი ჯგუფი: 1. დესკრიპტორები ეხება თავისუფალი ურთიერთობის სფეროს, მაგალითად, ბუნებრივი საუბრის წარმართვა, მიწოდებული ინფორმაციის დაწვრილებით გაგება. 2. დესკრიპტორთა მეორე ჯგუფი მიეკუთვნება ენის უფრო სრულყოფილად ფლობას. ეს ენის ცოდნის ის პროგრესული საფეხურია, როცა შემსწავლელს შეუძლია გაუგებრობის გამომწვევი შეცდომების გასწორება, თავისი მეტყველების გაკონტროლება (იქვე, გვ. 14-15). ამ დონეზე ყველა ზემოთ აღნიშნული კომპეტენციის პარალელურად, აქტიურდება დისკურსული კომპეტენციაც, რაც სხვადასხვა ტიპის ორგანიზებული ტექსტის შექმნისკენაა მიმართული.

წერის პროცესის დონეები

ენის ფლობის სხვადასხვა საფეხურზე სხვადასხვა დონის წერილობითი ამოცანის დაძლევაა აუცილებელი. არსებული წერილობითი ამოცანების ეტაპობრივად დასაძლევად კი ყველაზე ეფექტურ მიდგომად შეიძლება მივიჩნიოთ წინადადების,

აბზაცისა და ტექსტის დონეების გამოყოფა. წერილობითი აქტივობებიც ამ დონეების შესაბამისად უნდა მივაწოდოთ შემსწავლელს. ენის სწავლების A1 საფეხურზე მოტორული უნარების გასავითარებელი აქტივობების პარალელურად, წინადადების დონესთან დაკავშირებული დავალებებისა და სავარჯიშოების მიწოდებაა აუცილებელი ლინგვისტური და სტრატეგიული კომპეტენციების განვითარების მიზნით. A1 საფეხურზე შემსწავლელის სოციალური კომპეტენციის ამაღლება მოითხოვს წინადადებისა და აბზაცის დონეების განვითარებას. ენის შესწავლის B1 საფეხურზე მყოფათათვის აუცილებელია წინადადებისა და აბზაცის დონეების გამყარება / გაძლიერება შედარებით რთული აქტივობების დახმარებით, რათა ამ დონეზე გააქტიურებული სოციოკულტურული კომპეტენციის მეშვეობით, შემსწავლელს წარმატებული წერილობითი კომუნიკაციის დამყარების უნარები გამოუმუშავდეთ. რაც შეეხება ენის შესწავლის B2 საფეხურს, დამატებითი დისკურსული კომპეტენციის გასააქტიურებლად აუცილებელია წერის სწავლების პროცესში ტექსტის დონის შემოტანა, რაც გულისხმობს ორგანიზებული, არგუმენტირებული ტექსტის შექმნის უნარების გამომუშავებას.

წინადადების დონე

ამ დონეზე სრულდება სხვადასხვა ტიპის სავარჯიშო მარტივი და რთული წინადადებების ფარგლებში. შემსწავლელს უნდა შეეძლოს როგორც წინადადებაში არასწორი ფორმების ამოცნობა და გასწორება, ისე, კონკრეტული მიზნებიდან გამომდინარე, სხვადასხვა შინაარსისა და მოდალობის წინადადების შედგენა. ქვემოთ მოგვყავს აქტივობების ჩამონათვალი, რომლებიც მასწავლებელს გამოადგება საწყის დონეზე წერითი პროცესის ეფექტურად წარმართვაში.

- სიტყვების ჩასმა;
- მოცემული სიტყვების მიხედვით წინადადებების შედგენა;
- წინადადების დასრულება;
- წინადადების გამართვა;
- კითხვებზე დადებითი ან უარყოფითი პასუხის გაცემა;
- კითხვების შედგენა;
- მარტივი დიალოგის შედგენა;
- წინადადების შეცვლა ზმნის პირის, დროისა და რიცხვის მიხედვით;
- მოცემულ თემაზე წინადადებების შედგენა.

აბზაცის დონე

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ენის ფლობის დაბალ საფეხურზე მყოფი შემსწავლელისთვის ნელ-ნელა აქტიურდება აბზაცის დონეც. ცოდნის გადმოცემის მოდელის პარალელურად, შემსწავლელს აქ ეტაპობრივად მიეწოდება რამდენიმე კოგნიტური და მეტაკოგნიტური სტრატეგია. ლინგვისტური კომპეტენციის მიხედვით გამართული წინადადებების საფუძველზე, შემსწავლელი ეუფლება ერთ კონკრეტულ საკითხთან / მოვლენასთან / ფაქტთან / ნივთთან დაკავშირებული აბზაცის (მოკლე მარტივი ტექსტის) შექმნის უნარებს. შემსწავლელს შეიძლება შევთავაზოთ მის მიერ შექმნილი მოდალური წინადადებების განვრცობა კონკრეტული მითითებული ან საკუთარი მაგალითებით.

ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორი, რომელიც ამ ეტაპზე უნდა გავითვალისწინოთ, არის უნარი, შემსწავლელმა შეძლოს მის მიერ ან თანაჯგუფელის მიერ შექმნილი აბზაცის გადაკითხვა, გადამოწმება, გააზრება. სწორედ აბზაცის დონეზე უნდა გავააქტიუროთ ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კოგნიტური სტრატეგია: ნაწერის შემოწმება.

იმისათვის, რომ წერის პროცესში შემსწავლელმა ლოგიკურად შეძლოს აბზაცის გამართვა, მისი ყურადღება უნდა გავამახვილოთ წინადადებების გადაბმის მიზნით წევრ-კავშირების გა-

მოყენებაზე და ამ თვალსაზრისით საგანგებოდ შექმნილი სავარჯიშოები შევთავაზოთ მას.

არ უნდა დაგვავიწყდეს ისიც, რომ სწორედ აბზაცის დონეს უნდა დაუკავშიროთ შემსწავლელის სოციოკულტურული კომპეტენციის ამაღლება. ამდენად, ამ შემთხვევაში საკლასო გარემოში უნდა შევიტანოთ სპეციალური ადაპტირებული ტექსტები, რომელთა გააზრების საფუძველზეც შემსწავლელი, ერთი მხრივ, შეასრულებენ წერით დავალებებს, ხოლო, მეორე მხრივ, გაეცნობიან მათთვის არამშობლიური სოციუმის სოციალურ და კულტურულ სპეციფიკას. ამ ტიპის ტექსტები, ტექსტის სირთულიდან გამომდინარე, შესაძლოა შემსწავლელისთვის მშობლიურ ენაზეც იყოს წარმოდგენილი.

- მოვლენის / ფაქტის / ნივთის აღწერა რამდენიმე წინადადებით;
- კავშირებისა და წინადადებების გადაბმის საშუალებების გამოყენება;
- ასოციაციურ კითხვებზე პასუხის გაცემა;
- კითხვაზე დასაბუთებული პასუხის გაცემა;
- საკვანძო წინადადების შექმნა;
- საკვანძო წინადადების განვრცობა კონკრეტული მაგალითებით / არგუმენტებით;
- საკუთარი დამოკიდებულების გამოხატვა;
- წინადადებების ლოგიკური თანმიმდევრობით დალაგება;
- აბზაცში შინაარსობრივად შეუსაბამო წინადადებების პოვნა და ამოღება;
- კონკრეტული მიზნის შესაბამისად ლოგიკურად გამართული აბზაცის შექმნა;
- შემოწმება.

ტექსტის დონე

მეორე ენის წერითი კომპონენტის სწავლების დროს ერთ-ერთი რთული ამოცანაა ახალი იდეების ფორმულირება, პირობითი ცოდნის შექმნა კოგნიტური და მეტაკოგნიტური სტრატეგიების გამოყენებით, ტექსტის ტიპებისა და მათი შექმნის სპეციფიკის გათვალისწინება, ტექსტის სტრუქტურული ორგანიზება, ნაწერის შემოწმება. ლოგიკურად გამართული არგუმენტირებული / ანალიტიკური ტექსტის შექმნისას ენის შემსწავლელი რამდენიმე თანამდევ პროცესს ახორციელებს: ინფორმაციის კონსტრუირება, ინფორმაციის ტრანსფორმაცია და მისი ორგანიზებულად გავრცობა (მელი, ჩამოტი, 1990, 42). ამავე დროს, ტექსტის შექმნელმა უნდა გაითვალისწინოს სოციალური და სოციოკულტურული ასპექტების სპეციფიკა, ადეკვატურად გაიაზროს ტრენერის მიერ მიწოდებული მასალა ან სხვადასხვა წყაროდან მოიძიოს მისთვის საჭირო ინფორმაცია.

ბუნებრივია, რომ ამ დონეზე ტექსტის შექმნა შედარებით მაღალ ლინგვისტურ კომპეტენციას მოითხოვს, მიუხედავად ამისა, ენობრივი შეცდომების ანალიზი და აქტივობები ამ შემთხვევაშიც უნდა მივაწოდოთ ენის შემსწავლელს.

ენობრივი ტრანსფერი ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კოგნიტური ფაქტორია, რომელიც ენობრივი შეცდომების დაშვების სიხშირეს უკავშირდება (მაილესი, 2002), თუმცა, მისი გამოყენება დასაშვებია ტექსტის შექმნის პროცესში. თარგმანის სტრატეგიების გამოყენებით შემსწავლელმა შეიძლება იდეები ჩამოაყალიბოს და დააღაგოს მშობლიურ ენაზე, ხოლო შემდეგ წარმოადგინოს და ორგანიზებული ფორმა მისცეს მეორე ენაზე (პურპურა, 1999).

ტექსტის დონეზე წამოჭრილი სირთულეებისა და ამოცანების დასაძლევად აუცილებელია საკლასო გარემოში შემდეგი ტიპის აქტივობების განხორციელება:

- იდეების გენერაცია, ზეპირი მსჯელობა;
- ადაპტირებული/ავთენტური ტექსტის კრიტიკული წაკითხვა, გააზრება, დამუშავება, ანალიზი;
- კონკრეტული მიზნიდან გამომდინარე, ტექსტიდან არსებითი ინფორმაციის ამოღება და მის საფუძველზე საკუთარი მოსაზრებებისა და დამოკიდებულების წერილობით გადმოცემა სათანადო არგუმენტებით, ციტირებისა და პერიფრაზის ხერხების მეშვეობით;
- მოკლე შინაარსის შექმნა;
- ტექსტის სტრუქტურის გაცნობა (შესავალი, ძირითადი ნაწილი, დასკვნა);
- ტექსტის ცალკეული ნაწილების შექმნა;
- ტექსტის შექმნის მოსამზადებელი ეტაპები მშობლიურ ენაზე, ამის შემდეგ კი ორგანიზებული ტექსტის შექმნა მეორე ენაზე;
- სხვადასხვა ტიპის ტექსტის (არგუმენტირებული, ფუნქციური) შექმნა.

ენის სწავლების საფეხურების მიხედვით საკლასო გარემოში მასწავლებელს შეუძლია გამოიყენოს რამდენიმე სტრატეგია ერთდროულად ან თანმიმდევრულად, რათა შემსწავლელებს ჰქონდეთ მაღალი მოტივაცია და გამოუმუშავდეთ ენის ფლობის დონის შესაბამისი კომუნიკაციური კომპეტენციები. ამაში ენის წერითი კომპონენტის შემსწავლელს ხელს შეუწყობს როგორც ინდივიდუალური, ისე ჯგუფური მუშაობის სტრატეგიები. გთავაზობთ აქტივობების ჩამონათვალს, რომელთა განხორციელება შესაძლებელი როგორც ჯგუფური, ისე ინდივიდუალური მუშაობის დროს.

ინდივიდუალური მუშაობა

- ვიზუალური, აუდიო და წერილობითი ტექსტის ანალიზი;
- ტექსტის ცალკეული ნაწილების გამოყოფა და შეფასება;

- ტექსტთან დაკავშირებული ზედსართავებისა და ზმნების ჩამოწერა;
- მოცემული ლექსიკური ერთეულების საფუძველზე მცირე ტექსტის შექმნა;
- ტექსტის შემოწმება;
- სტუდენტისთვის მნიშვნელოვანი ნაციონალური ნივთის ისტორიის გადმოცემა, აღწერა, მშობლებისა და ნათესავების ინტერვიუ, ავტორის დამოკიდებულების წარმოდგენა;
- ტექსტისა და ნივთის პრეზენტაცია;
- შეკითხვებზე პასუხის გაცემა.

ჯგუფური მუშაობა

- მოსმენა, ვიზუალიზაცია;
- იდეების აკუმულირება, მსჯელობა;
- ინდივიდუალურად შექმნილი ტექსტის გაცვლა და შემოწმება, ენობრივი, აზრობრივი, ლოგიკური შეცდომების პოვნა და გასწორება;
- ნაცნობ თემაზე ერთობლივი პრეზენტაციის მომზადება;
- სარეკლამო ტექსტის ჯგუფურად მომზადება;
- მოცემულ თემაზე გონებრივი იერიშის მეშვეობით ნაცნობი ლექსიკის, ფრაზეოლოგიისა და შეკითხვების ჩამოწერა;
- ჩამოწერილი ლექსიკური და ფრაზეოლოგიური მასალის საფუძველზე მასწავლებლის მიერ დამატებითი ლექსიკის, ფრაზეოლოგიისა და შეკითხვების სწავლება (დონის გათვალისწინებით);
- მოცემულ მასალაზე ერთობლივი ტექსტის შექმნა და ჯგუფური პრეზენტაცია.

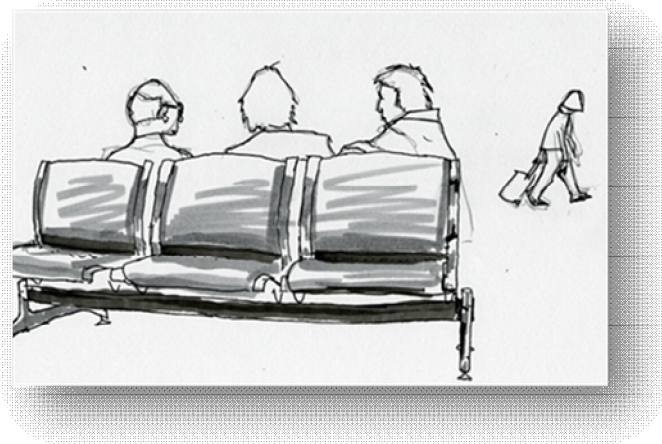
შემსწავლელს შეიძლება მივაწოდოთ სურათი / ფოტო და მის საფუძველზე ვთხოვოთ ტექსტის შექმნა. დავალება მიზნად უნდა ისახავდეს შემსწავლელში როგორც ცოდნის გადმოცემის, ისე

ცოდნის ტრანსორმაციის მოდელების გააქტიურებას. კერძოდ, აუდიტორიას უნდა ვთხოვოთ 1. სურათის აღწერა (ვინ არის გამოსახული? სად ხდება მოქმედება? როდის ხდება მოქმედება?); 2. საკუთარი ვარაუდების გამოთქმა (რას ფიქრობენ პერსონაჟები? რა ასაკისა და პროფესიის არიან პერსონაჟები? რაზე საუბრობენ პერსონაჟები? რა მიზნით არის ხალხი შეკრებილი? სად მიდიან სურათზე / ფოტოზე გამოსახული ადამიანები? და ა. შ.). პირველ შემთხვევაში შემსწავლელი წერის პროცესში ახდენს ინფორმაციის კონსტრუირებას, ხოლო მეორე შემთხვევაში - ინფორმაციის ტრანსფორმაციასა და გავრცობას. ამ აქტივობის შემდეგ მასწავლებელი ამოწმებს ნაწერებს და მიმდინარეობს შეცდომებისა და მიღებული ტექსტის სუსტი და ძლიერი მხარეების განხილვა. განსაკუთრებული ყურადღება მახვილდება იმაზე, თუ რამდენად ლოგიკურად უკავშირდება ერთმანეთს ცალკეული ფრა-

ზები, გამოიყენა თუ არა ავტორმა მრავალფეროვანი ლექსიკა, წევრ-კავშირები, მოდალური წინადადებები, ენობრივი საშუალებები? რამდენად ცალსახად და დამაჯერებლად გამოხატა საკუთარი პოზიცია? ამის შემდეგ მოსწავლეები / სტუდენტები/ტრენინგის მონაწილეები იწყებენ ზეპირ მსჯელობას, ინფორმაციის გაცვლას, გამოთქვამენ საკუთარ მოსაზრებებს, უსვამენ ერთმანეთს შეკითხვებს. საბოლოო ჯამში, ამ ტიპის აქტივობა ხელს უწყობს წერის პროცესში შემსწავლელის აბზაციისა და ტექსტის დონის გადრმავებას/გააქტიურებას და საშუალებას აძლევს მას მაღალი მოტივაციის საფუძველზე მაქსიმალურად გამოავლინოს ფანტაზია, ცოდნა.

ქვემოთ მოცემული სურათის მიხედვით, თსუ ქართულ ენაში მოსამზადებელი პროგრამის სტუდენტებმა შექმნეს შემდეგი ტექსტები; წარმოვადგინოთ რამდენიმე მათგანს:

სურათი:

ტექსტები:

I.

ალაბუგი

ამ სურათზე ვხედავთ 4 ადამიანს. სამნი სხედან და ერთი დადის თავისი ხელბარვით. ჩემი აზრით, ეს სურათი აეროპორტში არის დახატული, რადგან არც ერთ ქუჩაში ვერ ვიპოვით მსგავს სკამებს. და ბანკიც არ არის, რადგან ბანკებში ობრბლებიან ჩანთებით არ დადიან. სამნი თავიანთ რეისს ელოდუ-

ბიან. ისინი კოლეგები არიან, სათვალეებიანი და მელოტი კაცი ამ სამის შორის ყველაზე მოხუცია. შორიდან ჩანს დაღლილ-დაქანცული მგზავრი. აზრზე არა ვარ, რატომ აქვს მას თავი მსხლის ფორმისა, ალბათ ვარცხნილობის ბრალია. შეგვიძლია ვთქვათ, რომ კაცი შორიდან ჩამოსულა. ამას მოწმობს მისი დაღლილი სიარული და საკმაოდ დიდი ხელბარგი.

II.

კარინე

ამ სურათზე გამოსახულია აეროპორტი. ამ სურათზე გამოსახულია ოთხი კაცი, სადაც სკამზე სხედნიან სამი კაცი, ვიღაცა ელოდება. ამ სამი კაცი მოხუცი არიან. ზამთარია, ისინი ჩაცმული იყვნენ თბილი ტანსაცმელები. სათვალეანი ადამიანი ძალიან მოწყენილი იყო. ისინი ლაპარაკობდნენ, რომ უკვე გვიანია, მაგრამ თვითმფრინავი ჯერ არ მოსულა. ამ სამი კაცი საქართველოს მდიდარი კაცები არიან, ისინი ეშინოდა, რომ რაღაცები არ იყო რომ მისი კოლეგები უკვე სამი საათია აეროპორტი არ იყვნენ. ერთი კაცი ბარჯით მიდის სახლში. ამ სამი კაცი ფიქრობდნენ, რომ ამ ბარჯში არის თავისი ფული. ამ სურათზე მარტო გამოსახულია სკამი და სამი კაცი, სათვალეანი კაცი ცოტა თმა აქვს. ორი კაცი ძალიან გრძელი თმა აქვთ, სახეები კარგად არ ჩანს.

ტექსტების ანალიზი:

მოყვანილი მასალიდან ჩანს, რომ პირველი ტექსტის ავტორი შედარებით უკეთესად ფლობს ქართულს, ვიდრე მეორე ტექსტის ავტორი. გარდა ამისა, პირველი ტექსტი შექმნილია აზერბაიჯანულენოვანი სტუდენტის მიერ, ხოლო მეორე ტექსტი ეკუთვნის სომხურენოვან ახალგაზრდას. მათ მიერ დაშვებული ენობრივი შეცდომები ტიპურია, ამდენად, სტუდენტებს ნაწერის გასწორების შემდეგ ყურადღება გავუმახვილეთ ძირითად შეცდომებზე. ამის შემდეგ, აბზაცის დონის შესაბამისად, ტექსტებში ყურადღებას ვამახვილებთ აზრობრივ ტაგლოგიასა და ლოგიკურ წყობაზე. როგორც ვხედავთ, ორივე სტუდენტმა აღწერისას რამდენჯერმე გაიმეორა ერთი და იგივე ინფორმაცია: პირველ შემთხვევაში ხელბარგის, ხოლო მეორე შემთხვევაში – სკამისა და მგზავრების სახით.

უნდა აღინიშნოს, რომ ეს დავალება შეასრულა 50-მა სტუდენტმა და გამოიკვეთა კიდევ რამდენიმე საერთო ტენდენ-

ცია. ტექსტების ავტორები ნაკლებად იყენებენ სხვადასხვა ზედსართავ სახელს. ასევე მწირია წვერ-კავშირთა ხმარების რაოდენობა წინადადებების ლოგიკური გადაბმის მიზნით. წერის სწავლების პროცესში სწორედ ამ სუსტ მხარეებზე უნდა გავუმახვილოთ წერის შემსწავლელებს ყურადღება და ზემოთ მოყვანილი სტრატეგიების გამოყენებით ვასწავლოთ კარგად ორგანიზებული აბზაცის აგების ხერხები და საშუალებები.

საბოლოოდ, შეიძლება ითქვას, რომ წერის სწავლება, ისევე, როგორც საკუთრივ წერა, რთული პროცესია, ამიტომ იგი უნდა იყოს კარგად დაგეგმილი და ორგანიზებული, რათა შემსწავლელმა შეძლოს არსებული, დეკლარაციული ცოდნიდან პირობითი ცოდნის ჩათვლით და მათზე დაფუძნებით, სხვადასხვა ტიპის ტექსტის შექმნა, კონკრეტული ინფორმაციის განზოგადება კოგნიტური, მეტაკოგნიტური და სოციალური სტრატეგიების მეშვეობით. მეორე ენის წერითი კომპონენტის სწავლება არ უნდა შემოიფარგლებოდეს შემსწავლელისათვის მხოლოდ ლინგვისტური კომპეტენციის ამადლებით, საგაკვეთილო/სალექციო პროცესში, კონკრეტული მიზნის შესაბამისად, კონკრეტული საფეხურებისა და დონეების გათვალისწინებით, ეფექტური შედეგის მისაღებად, გააზრებულად და ზომიერად უნდა გამოიყენებოდეს რამდენიმე სტრატეგია. დასასრულ, დასკვნის სახით, მოცემულია სქემა, რომელშიც შეჯამებულია წერის სწავლების სხვადასხვა ასპექტი და მათი კვეთა ენის ფლობის ამა თუ იმ საფეხურზე, რაც წერის სწავლებით დაინტერესებულ პირებს საშუალებას მისცემს სასწავლო პროცესში წერითი ამოცანებისა და მათთან დაკავშირებული სირთულეების დაძლევის მიზნით, ყურადღება გაამახვილონ სხვადასხვა და ურიერთგადაამკვეთ სტრატეგიაზე.

ენის ჯგუფის დონე	კომპეტენცია	წერის პროცესის დონე	სტრატეგიები
A1	მოტორული უნარები; გრამატიკული კომპეტენ- ცია; სტრატეგიული კომპეტენცია	წინადადების დონე	კარნახი; კითხვებზე პასუხის გაცემა; მარტივი ტექსტის შეცვლა ზმნის პირის მიხედვით; აღწერა.
A2	გრამატიკული კომპეტენ- ცია; სტრატეგიული კომ- პეტენცია; სოციოკულტურული კომპეტენცია	წინადადების დონე; აბზაცის დონე	სიტყვების ჩასმა; მოცემული სიტყვების მიხედვით წინადადებების შედგენა; წინადადების დასრულება; წინადადების გამართვა; კითხვებზე პასუხის გაცემა; მოცემულ თემაზე წინადადებების შედგენა; მოვლენის/ფაქტის/ნივთის აღწერა რამდენიმე წინადადებით; შემოწმება.
B1	გრამატიკული კომპეტენცია; სტრატეგიული კომპეტენცია; სოციოკულტურული კომპეტენცია.	წინადადების დონე; აბზაცის დონე.	წინადადებების გადაბმის საშუალებები; ასოციაციურ კითხვებზე პასუხის გაცემა; კითხვაზე დასაბუთებული პასუხის გაცემა; საკვანძო წინადადების შექმნა; საკვანძო წინადადების განვრცობა არგუმენტებით; საკუთარი აზრის/პოზიციის გამოხატვა; წინადადებების ლოგიკური თანმიმდევრობით დალაგება; აბზაცის შექმნა; შემოწმება.
B2	გრამატიკული კომპეტენცია; სტრატეგიული კომპეტენცია; სოციოკულტურული კომპეტენცია; სოციოლინგვისტური კომპეტენცია; დისკურსული კომპეტენცია.	აბზაცის დონე; არგუმენტირებული ტექსტის დონე.	წინადადებების გადაბმის საშუალე- ბები; ასოციაციურ კითხვებზე პასუხის გაცემა; კითხვაზე დასაბუთებული პასუხის გაცემა; საკვანძო წინადადების შექმნა; საკვანძო წინადადების განვრცობა არგუმენტებით; საკუთარი აზრის/პოზიციის გამოხატვა; წინადადებების ლოგიკური თანმიმდევრობით დალაგება; აბზაცის შექმნა; შემოწმება.

ბამოქმენებულ ლიტერატურა:

- ენის ფლობის დონეების ევროპული სისტემა - The National Capital Language Resource Center, Washington, DC | Teaching Goals and Methods Goal: Communicative Competence Web site for college and university language instructors! <http://www.nclrc.org/essentials/goalsmethods/goal.htm>
- კომუნიკაციური კომპეტენციის სახელმძღვანელო - Handbook of Communication Competence; By Gert Rickheit, Hans Strohnerv, 2009.
- მაილესი, 2002 – ჯონან მაილესი, მეორე ენის წერითი კომპონენტი და კვლევა: წერის პროცესი და სტუდენტთა ნამუშევრებში შეცდომების ანალიზი, „Second language writing and research: The writing process and error analysis in student texts~, **Teaching English as a Second or Foreign Language**, vol. 6, 2., <http://www.cc.kyoto-su.ac.jp/information/tesl-ej/ej22/a1.html>
- მელი, ჩამოტი, 1990 – O'Malley, J. & Chamot, A. (1990). *Learning strategies in second language acquisition*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
- მიღწევებისა და მეთოდების სწავლება, კომუნიკაციური კომპეტენცია, 2012; ქართული ენის ფლობის დონეების აღწერილობა, 2006
- პურპურა, 1999 - Purpura, J. (1999). *Strategy use and second language test performance: A structural equation modeling approach*. Cambridge: Cambridge University Press
- ქართული ენის ფლობის დონეები, 2006 - ქართული ენის ფლობის დონეები, პროექტის ხელმძღვანელი მარია ოქელი, 2006, თბილისი, გამომცემლობა სამელო

Giuli Shabashvili

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Difficulties and their Solutions Emerged during the Second Language Writing Process

ABSTRACT

In article it is considered a problem of teaching of second language writing in Georgian educational system. The paper aims to investigate the main difficulties arisen in second language writing process and considers several aspects of language teaching in this regard: levels of language acquisition, language teaching competences (linguistic competence, discourse competence, social-cultural competence, strategic competence or social competence), three main patterns (sentence, paragraph and text) and variety of writing strategies. The final schema shows the most appropriate combinations of above mentioned points according to the task level of language acquisition.

Implementation of linguistic and strategic competences simultaneously with the teaching of sentence pattern must be emphasized on the A1 level of language acquisition. The main teaching strategies chosen in this case might be dictation, answering the questions, changing the text by the personal verbs, simple description the things, events, facts. In opposite, the next level of language acquisition means improving of linguistic, strategic and socio-cultural competences. The sentence pattern and the paragraph pattern obviously overlap. Students might be asked to put the words, complete sentences, create sentences and paragraphs, answer the questions, explain the author's position, support the ideas with arguments and express cause and effect.

Finally our claim is that teaching of second language writing must be based on both process approach, socio-cultural and cognitive perspectives.